

ברית היתה איתו

עיון בסוגיית הברית
ושליחותו של אליהו בספר מלאכי

הרב אליעזר קשתיאל

מוקדש לזכרו של רס"ן רועי קליין

"אי אפשר לבר בלא תבן" (ברכות נ"ה)
בקשתנו שטוחה בפני הלומדים לשלוח את
הערותיהם, לטובת המהדורות הבאות

עיצוב גרפי ועימוד: תמר גוטמן
עיצוב כריכה: זהבה ולדמן

ניסן תשע"ח

© כל הזכויות שמורות
ניתן להעתיק ולצלם שלא למטרות מסחריות

מסת"ב 978-965-90040-1-0 ISBN

להזמנות:

אביחי - 052-3907515
navon.books@gmail.com
www.korimnavon.co.il

יוצא לאור לכבוד בר המצווה
של יואב קליין
ניסן התשע"ח, עלי

פתיחה

הימים, ימי שיבת ציון, חלק קטן מיושבי בבל נענה לקריאתו והצהרתו של כורש, שב בששון לירושלים ובנה מזבח לה'. הצהרת כורש היתה דתית באופייה, ולא לאומית. נושא ההצהרה היה הרשות לבנות את המקדש בשנית ולהשיב אליו את הקורבנות, ולא להקים מדינה עצמאית. תושבי ירושלים נשארו נתיניה של הממלכה הפרסית, וחירותם הלאומית התבטאה בהתכנסות סביב בניית המזבח.

המזבח, הוא הגורם המאגד את שבי ציון, ובו תעסוק במידה רבה גם נבואתו של אחרון הנביאים, אשר ניבא בתקופה זו - מלאכי.

הנביא מלאכי חותם את תקופת הנבואה הארוכה שליוותה את ישראל מימי משה רבנו. מכאן ואילך, כבר לא יהיה דיבור ישיר של בורא עולם אלינו, יותר לא נדע בבהירות את רצון ה' ביחס למצבים שונים בחיי היחיד והציבור. זוהי שעת פרידה, שעת שקיעה.

ודווקא עם דמדומי הנבואה, חשובה מאין כמותה הברית, הברית הכרותה, ברית הנצח בין ה' לעמו, שתישאר עמנו גם במצבי הגלות הקשים, גם כאשר ספקות ואי-ודאות ישררו בתחומים רבים בחיינו.

הברית - ממנה הבטחון, התקווה, השמחה, וגם האחריות. הברית מחייבת להיות ראויים לה, היא אמנם קבועה ומוחלטת, אך שני צדדים לה וביטויים רבים לה.

ננסה לצעוד יחד עם הנביא מלאכי בנבכי הברית, בקשייה, בעוצמתה החריפה, שלעיתים גם כואבת. ננסה לטעום מפניה הרבות של הברית - ברית בין ה' לעמו, בין חלקי העם השונים, בין איש לאשתו, בין העבר לעתיד.

נבואתו האחרונה של מלאכי נקראת כהפטרת השבת שקודם הפסח, "שבת הגדול", והיא מסיימת בתקווה לביאת אליהו הנביא, מלאך הברית, שיבשר בשורות טובות. יש שאף ייחסו את השם "שבת הגדול" לפסוק המופלא העוסק ב"יום ה' הגדול והנורא", איתו מסיים הציבור את קריאת ההפטרה.

לכבוד בר המצווה של יואב קליין נ"י, העולה לתורה בשבת הגדול ויקרא בעזרת ה' הפטרה זו, אנו מוציאים ביאור זה על ספר מלאכי, באהבה גדולה.

יהיו הדברים גם לעילוי נשמת אביו הקדוש, אהובנו, רועי ז"ל, אשר זכרו חקוק לעד בליבנו, הי"ד.

ספר מלאכי

ביאור

פרק א

« מִשָּׂא דְבַר ה' אֶל יִשְׂרָאֵל בְּיַד מְלָאכִי: ב אֲהַבְתִּי
 אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאִמַּרְתֶּם בְּמֶה אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא אִחַ עָשׂוּ
 לְיַעֲקֹב נָאִם ה' וְאָהַב אֶת יַעֲקֹב: ג וְאֵת עָשׂוּ שִׁנְאֵתִי
 וְאֲשִׁים אֶת הָרִיו שְׂמֵמָה וְאֵת נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְּבַר: ד כִּי
 תֹאמַר אֲדוֹם רְשִׁיטָנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֲרֻבוֹת כֹּה אָמַר ה'
 עֲבֹאוֹת הַמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי אֶהְרֹס וְקָרָאוּ לָהֶם גְּבוּל רְשָׁעָה
 וְהָעַם אֲשֶׁר זָעַם ה' עַד עוֹלָם: ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם
 תֹּאמְרוּ יַגְדֵּל ה' מֵעַל לְגְבוּל יִשְׂרָאֵל:

כריתת ברית

הנבואה מכונה "משא", גם כאן וגם במקומות אחרים בדברי
 הנביאים, אך הביטוי "ביד מלאכי", הוא מיוחד, ומורה לדעת
 רש"י על כך שזה זמן רב נמצאת הנבואה בידו, וחיכה הנביא
 לעיתוי הנכון על פי ה' לאומרה.

נקודת המוצא של הספר, התשתית לכל סוגיית הברית, היא האהבה. "אהבתי אתכם אמר ה'". אהבת ה' לישראל היא מוחלטת, אהבה שאינה תלויה בדבר, אהבת נצח.

אכן, "את אשר ה' יאהב ה' יוכיח", ובמקום בו ישנה אהבה, ישנה גם תוכחה. האהבה מחייבת, היא רגישה ומעוררת ציפיות, וכשהופכת האהבה לברית, גדולה התביעה לשלמות ואמת ביחסים בין בעלי הברית. רק על יסוד יחסי האהבה נשמעת התוכחה, שכן עיקר כוחה של תוכחה בייסורי המצפון שהיא מעוררת, ייסורים המתעוררים כאשר מצוי לב אוהב ברקע.

מלאכי, כשאר הנביאים, ישזור תוכחה בחיבה, דין נוקב באהבה. כך דרכה של ברית, יש בה ששון אך יש בה גם כאב, עוד מימי בריתו הראשונה של אברהם אבינו.

שתי הבריתות אותן חווה אברהם כבר בתחילת דרכו, מלוות בכאב ובהקזת דם. בברית בין הבתרים - בותרו ונשחטו הבהמות, וחזון קשה על גלות ושעבוד נאמר לאבי האומה: "גר יהיה זרעך בארץ לא להם". בברית השנייה הצטווה אברהם על המילה - אברהם וזרעו נדרשים לחתוך בגוף החי ולהביע בכך את ברית הנצח החתומה בבשר. "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו".

ברית האהבה מכאיבה, היא דורשת הקרבה והתמסרות מלאה, לעיתים עד כדי "בכל לבבך ובכל נפשך". הברית תובעת העדפה חד-משמעית של אהבה אחת על פני אהבות אחרות,